

Застосування TagCloud для збагачення україномовного лексичного запасу учнів початкових класів шкіл з викладанням мовами національних меншин

Інна Ліпчевська
науковий співробітник відділу
навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури
Інститут педагогіки НАПН України;
аспірант Інституту педагогіки НАПН України

У сучасній початковій освіті першочерговою є проблема формування комунікативної компетентності учнів. Вона потребує особливої уваги у контексті україномовного спілкування учнів шкіл з викладанням мовами національних меншин, де впровадження україномовного контенту у комунікацію реалізується специфічною спрямованою діяльністю вчителя. Відповідно до сучасних поглядів, комунікація — «це процес обміну інформацією (фактами, ідеями, поглядами, емоціями тощо) між двома або більше особами, спілкування за допомогою вербальних і невербальних засобів з метою передавання та одержання інформації, взаємодія учасників спілкування, сприйняття та пізнання людьми одне одного» [1]. Стрижнева вербальна складова комунікації безпосередньо пов'язана з мовною компетентністю. Розвиток усного та писемного мовлення учнів передбачає збагачення словникового запасу учнів, оволодіння нормами літературної та розмовної мови. Розробленню цього питання у галузях суспільно-гуманітарних наук та психології присвячені праці Б. Айзенберга, Ю. Апресяна, О. Біляєвої, Л. Виговського, М. Вятютнева, Дж. Гріна, О. Кубрякової, О. Леонтєва, А. Нікітіна, М. Пентилюк, Д. Слобіна, Н. Хомського та ін. Актуальні аспекти формування комунікативної та мовної компетентностей у початковій освіті розглядаються у працях сучасних науковців О. Вашуленко, Л. Паламар, К. Пономарьової, О. Савченко та ін., вирішенню цієї проблеми у контексті

вивчення спільнотами національних меншин української мови як державної присвячені праці Н. Богданець-Білокаленко, К. Повхан, О.Петрук, О. Хорошківської, Н. Яновицької, та ін.

В межах цієї публікації зупинимося на можливості збагачення україномовного лексичного запасу учнів початкових класів шкіл з викладанням мовами національних меншин шляхом використання засобу TagCloud, який є візуальним відтворенням певного переліку слів на єдиному спільному зображенні (приклад наведений на рис.1).

Актуальність використання цієї візуалізації у зазначеному контексті визначається 1) психологічною суттю поняття «слово» як стимулу до відтворення у свідомості людини певного образу та 2) особливостями сприйняття, усвідомлення, запам'ятовування та впровадження у практичну діяльність дітьми молодшого шкільного віку нової інформації, які будуються на фундаменті наочно-образного та наочно-дійового мислення.

Рис.1: TagCloud за темою «Що вчать у школі»

Необхідно також відзначити універсальність даного засобу візуалізації – його використання є доцільним при опрацюванні будь-якого лексичного матеріалу. TagCloud дозволяє:

- у зручній та доступній для учнів наочній формі систематизувати, структурувати та узагальнити актуальну лексику (за певною тематикою, за відповідністю частинам мови, за будовою слова тощо),
- визначити або, за необхідністю, встановити зв'язки між словами та відповідними предметами, явищами, діями, відчуттями тощо,
- продемонструвати полісемію в українській мові.

TagCloud може використовуватися при роботі як за методами готових знань у якості наочності, так і за інформаційно-комунікаційними методами навчання, спрямованими на дослідницьку діяльність. Зокрема, ефективною є зазначена форма візуалізації для мозкової атаки чи асоціативного куща (за умови її побудови безпосередньо протягом роботи за відповідною технологією).

Закцентуємо увагу на важливості *поєднання слів з візуалізації з відповідними наочними образами*, яке реалізується прикріпленням відповідного посилання до кожного слова на зображенні. Саме ця особливість побудови TagCloud трансформує її з ілюстрації в інструмент візуалізації та обумовлює доцільність і перспективність її використання у навчальному процесі.

Загальний алгоритм створення TagCloud передбачає наступні етапи, послідовність яких залежить від контексту її використання:

Рис 2: Карта створення TagCloud

Необхідно також зазначити, що застосування TagCloud безпосередньо протягом освітнього процесу на уроці потребує сформованих навичок вчителя у роботі з відповідними ресурсами (WordArt, Wordcloud, WordCloudGeneration тощо) та інформаційно-комунікативними технологіями (ІКТ) в цілому.

Розглянутий засіб візуалізації має значний потенціал не тільки у навчанні української мови як державної у школах з викладанням мовами національних меншин, а і у значно ширшому контексті освітнього процесу початкової, середньої та старшої школи. TagCloud є універсальним інструментом візуального представлення інформації як з гуманітарних, так і з природничих предметів. Доцільною є його популяризація в освітній спільноті та впровадження у практику навчальних закладів.

Список літератури

1. К. Пономарьова, *Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови : методичний посібник*. Київ, Україна: Педагогічна думка, 2020.

2. J. Kern «Word Clouds in Education: Turn a toy into a tool» [Електронний ресурс].
Доступно: <https://elearningindustry.com/word-clouds-in-education-turn-a-toy-into-a-tool>. Дата
звернення: Трав. 13, 2020

3. N. Peachey «Tech Tools for Teachers: Word Clouds» [Електронний ресурс]. Доступно:
<https://www.macmillanenglish.com/ua/blog-resources/article/tech-tools-for-teachers-word-clouds>.
Дата звернення: Трав. 13, 2020

4. M. Gorman «108 Ways to Use Word Clouds in the Classroom» [Електронний ресурс].
Доступно: <https://21centuryedtech.wordpress.com/2012/05/21/108-ways-to-use-word-clouds-in-the-classroom-word-clouds-in-education-series-part-2/>. Дата звернення: Трав. 13, 2020

5. Н. Богданець-Білокаленко, та С. Романюк «Методика роботи над літературним
твором з молодшими школярами», *Рідна мова*, №25, с. 54-63, 2016р.